

СУЧАСНІ КОНСТИТУЦІЙНІ ДОКТРИНИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ В ЮРИСДИКЦІЙНІЙ ПРАКТИЦІ

ТОДИКІВСЬКІ ЧИТАННЯ

*Збірка тез наукових доповідей і повідомлень
Міжнародної наукової конференції
(11 червня 2021 року)
м. Харків*

**ХАРКІВ
ПРАВА ЛЮДИНИ
2021**

УДК 342(082)
С91

Редакційна колегія:

Голова — проф. А. П. Гетьман.

Члени: проф. Ю. Г. Барабаш, доц. Т. М. Слінько, доц. Л. К. Байрачна,
доц. Г. В. Берченко, доц. І. І. Дахова, доц. В. І. Ковтун, доц. О. Г. Кушніренко,
доц. Л. І. Летнянчин, доц. К. О. Павшук, доц. В. В. Речицький, доц. Є. В. Ткаченко,
доц. П. В. Романюк, ст. викл. Б. С. Мохончук, ас. О. О. Любченко.

Сучасні конституційні доктрини: проблеми формування та застосування
С91 **в юрисдикційній практиці.** Збірка тез наукових доповідей і повідомлень Міжнародної наукової конференції (11 червня 2021 року) / За заг. ред. проф. А. П. Гетьмана. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. — Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2021. — 184 с.

ISBN 978-617-7391-84-4

У збірці містяться тези наукових доповідей і повідомлень учасників Міжнародної наукової конференції присвяченої пам'яті академіка права Ю. М. Тодики, що відбувалась 11 червня 2021 року в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого.

УДК 342(082)

ISBN 978-617-7391-84-4

© Колектив авторів, 2021
© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2021
© О. А. Мірошніченко, обкладинка, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	11
ВИБРАНІ ПРАЦІ Ю. М. ТОДИКИ.....	13
КОНСТИТУЦІЯ І ПРАВОВА ДОКТРИНА	13
ОФИЦИАЛЬНОЕ ТОЛКОВАНИЕ И ДОКТРИНАЛЬНОЕ ТОЛКОВАНИЕ, ИХ СООТНОШЕНИЕ	17

Перша панель ЗАСАДИ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

<i>Алеєва Анна Сергіївна</i> КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МОВ В УКРАЇНІ	25
<i>Архипов Микита Олександрович</i> ЛІБЕРАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	26
<i>Бзова Лаура Георгіївна</i> МЕТОДОЛОГІЯ МОТИВАЦІЇ РІШЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНИХ СУДІВ	27
<i>Бузун Анастасія Олександрівна</i> КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	29
<i>Вербельчук Анастасія Олександрівна</i> ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ	30
<i>Візіров Святослав Артемович</i> ПОНЯТТЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ ТА ЇЇ ІНСТИТУТИ	31
<i>Вольська Інна Василівна</i> РОЛЬ СУДДІ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ.....	32
<i>Гергуленко Тетяна Сергіївна</i> ДОКТРИНА «ПОЛІТИЧНОГО ПИТАННЯ» У ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	33
<i>Демченко Василь Олександрович</i> ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ОКРЕМОЇ ДУМКИ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	34
<i>Євтіфієва Юлія Вячеславівна</i> ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	35

<i>Єрмакова Анна Олександрівна</i> ПАРАДОКС НЕМОЖЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ВИБОРІВ: ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС (ВІД НОВОГО ЧАСУ ДО ТЕОРЕМИ КЕННЕТА ЕРРОУ)	36
<i>Жаркова Софія Артемівна</i> СУЧАСНА КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	38
<i>Кваша Павло Павлович</i> СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ГРОМАДЯНСТВО» І «НАЦІОНАЛЬНІСТЬ»	39
<i>Коновал Дар'я Олександрівна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ БАЗОВИХ ЦІННОСТЕЙ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ	40
<i>Курільчук Дмитро Васильович</i> ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЩОДО ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ	41
<i>Кушніренко Олександр Георгійович</i> БАЗОВІ ЦІННОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ	43
<i>Левченко Віталій Ростиславович</i> КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	44
<i>Летнянчин Любомир Іванович</i> ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ «КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА»	46
<i>Лук'янов Дмитро Васильович, Пономарьова Ганна Павлівна</i> ПРАВОНАСТУПНИЦТВО УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ТА ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ	47
<i>Макаров Михайло В'ячеславович</i> ДОКТРИНАЛЬНІ АСПЕКТИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	49
<i>Матат Андрій Володимирович</i> ПРИНЦИПИ ТЛУМАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ У ПРАЦЯХ ПРОФЕСОРА Ю. М. ТОДИКИ	50
<i>Мішина Наталя Вікторівна</i> АВТОНОМІЇ: КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР	51
<i>Назаренко Марія Олександрівна</i> ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ КОНСТИТУЦІЇ В УКРАЇНІ	52
<i>Пальваль Ілля Ігорович</i> СУЧАСНИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ: ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПРИКЛАДІ ВІТЧИЗНЯНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ	53
<i>Пилипенко Анна Володимирівна</i> НЕТРАДИЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	55
<i>Плотникова Анна Сергіївна</i> КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ДЖЕРЕЛ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	56
<i>Полховська Інна Костянтинівна</i> КОНСТИТУЦІЙНІ ЦІННОСТІ В ПАРАДИГМІ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	57
<i>Потапенко Софія Михайлівна</i> ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УКРАЇНІ	58
<i>Слінько Тетяна Миколаївна</i> ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ У СИСТЕМІ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ	60

<i>Смородинський Віктор Семенович</i> ПРАВОВА (НЕ)ВИЗНАЧЕНІСТЬ У ПРАКТИЦІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	62
<i>Тріленко Анна Сергіївна</i> ДОКТРИНА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ЯК ЗАСАДА КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ.....	64
<i>Філіпський Дмитро Петрович</i> ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБМЕЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	65
<i>Цвеліх Максим Павлович</i> ДОКТРИНА «ПЛОДІВ ОТРУЄНОГО ДЕРЕВА» У ПРАКТИЦІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	66
<i>Чорний Вадим Олегович</i> ОСОБЛИВОСТІ ДОКТРИНИ «ВОЙОВНИЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ» В УКРАЇНІ	68
<i>Шафі Олександр Олександрович</i> ПРАВОВА ПРИРОДА ОКРЕМОЇ ДУМКИ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	69
<i>Шестопа Кіра Єгорівна</i> КАСАЦІЙНІ ФІЛЬТРИ В ПРИЗМІ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ.....	70
<i>Шиманський Богдан Ігорович</i> ДО ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОСТІ УКАЗІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПРО СКАСУВАННЯ УКАЗІВ ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	71
<i>Шудріков Данило Ігорович</i> ЩОДО ЛЕГІТИМНОСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО МОВУ В СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ	72
<i>Щербанюк Оксана Володимирівна</i> ДОКТРИНА ПРЕЦЕДЕНТУ В КОНСТИТУЦІЙНІЙ ЮРИСДИКЦІЙНІЙ ПРАКТИЦІ.....	74
<i>Юр'єв Євген Дмитрович</i> ВЗАЄМОДІЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА СУДОВОЇ ГІЛОК ВЛАДИ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ	76

Друга панель КОНСТИТУЦІЙНИЙ ДИЗАЙН І ПРАВА ЛЮДИНИ

<i>Антонюк Сергій Олександрович</i> КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСОБИ	78
<i>Байєр Катерина Владиславівна</i> СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ	79
<i>Байрачна Лариса Кімівна</i> ДОКТРИНА ПОЗИТИВНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДЕРЖАВИ ЩОДО ПРАВ ЛЮДИНИ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ.....	80
<i>Безьянова Дар'я Олександрівна</i> ОСОБИСТІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПОНЯТТЯ, ЕЛЕМЕНТИ, СКЛАДНІСТЬ КЛАСИФІКАЦІЇ.....	82
<i>Вдовиченко Юліанна Юріївна</i> КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	83
<i>Гроза Дар'я Вікторівна, Пижова Марина Олександрівна</i> КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ.....	84

<i>Гусейнова Каміла Айдин-кизи</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	86
<i>Давиденко Пилип Олександрович</i> ПРАВО НА ПРАЦЮ У КОНТЕКСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	87
<i>Демиденко Анастасія Леонідівна</i> УЧАСТЬ НЕУРЯДОВИХ ПРАВОЗАХИСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СУДОВОМУ ЗАХИСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ЄСПЛ.	88
<i>Демко Катерина Ігорівна</i> УНІВЕРСАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ ПРАВ ЛЮДИНИ В АКТАХ ООН ТА ІНШИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	89
<i>Дерегузова Дарина Сергіївна</i> ПРОБЛЕМА ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	91
<i>Зінченко Анна В'ячеславівна</i> ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ	92
<i>Зозуля Анастасія Сергіївна</i> ДОКТРИНА ПОЗИТИВНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ	93
<i>Іванченко Ольга Дмитрівна</i> ПРОБЛЕМА ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ	95
<i>Іванчук Марія Василівна</i> СПЕЦИФІКА СТАТУСУ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ	96
<i>Камерда Алевтина Дмитрівна</i> МІЖНАРОДНЕ ПРАВО І СТАТУС ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА	97
<i>Кампо Сергій Володимирович</i> КОНСТИТУЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКА ДОКТРИНА І НОВІ ПІДХОДИ ДО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	99
<i>Ковальова Юлія Віталіївна</i> ПИТАННЯ КЛОНУВАННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ПОВАГУ ДО ГІДНОСТІ.....	100
<i>Ковтун Віталій Іванович</i> ПОЛІТИЧНА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.....	101
<i>Ковтуненко Олександра Андріївна</i> СВОБОДА ЗІБРАНЬ В ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЯХ ЄСПЛ	103
<i>Колодій Єлизавета Максимівна</i> ПРАВО НА ЕВТАНАЗІЮ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ПРАВА НА ЖИТТЯ	104
<i>Костюк Дарина Іванівна</i> ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	105
<i>Куксіна Крістіна Андріївна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОМІРНОСТІ ОБМЕЖЕНЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ: МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД.....	106
<i>Лашин Дмитро Євгенович</i> ПРИНЦИП ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В АСПЕКТІ ЗАКРІПЛЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ	107

<i>Линок Катерина Андріївна</i> ЩОДО ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОСТІ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД В УМОВАХ COVID-19	109
<i>Литкова Марія Юріївна</i> ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ЗАСТОСУВАННЯ ДОКТРИНИ ПОЗИТИВНОГО ОБОВ'ЯЗКУ ДЕРЖАВИ В ПРАКТИЦІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	110
<i>Мельник Ірина Ярославівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИМОГ ДО ФОРМИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	111
<i>Мірзаханов Тігран Вадимович</i> РАТИФІКАЦІЯ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ.....	113
<i>Мірошник Олександра Юріївна</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ	113
<i>Острогляд Данило Андрійович</i> РЕАЛІЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ В УМОВАХ COVID-19.....	115
<i>Перцель Карина Сергіївна</i> ПРАВО НА КОНСТИТУЦІЙНУ СКАРГУ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ	116
<i>Ротарь Олег Викторович</i> ОБЩИЕ ПРИНЦИПЫ ПРАВА НА УВАЖЕНИЕ КОРРЕСПОНДЕНЦИИ, ВЫТЕКАЮЩИЕ ИЗ ПРАКТИКИ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА.....	118
<i>Саєнко Аміна Геннадіївна</i> ПРАВО НА АБОРТ ЯК ОДНЕ З РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ ЖІНКИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	119
<i>Сендецька Ольга Валентинівна</i> КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ ЯК ДЖЕРЕЛА СВОБОДИ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ.....	120
<i>Сон Софія Сергіївна</i> КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	122
<i>Труфанова Олена Миколаївна</i> ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ ЯК СУЧАСНА КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА.....	123
<i>Турчина Ольга Олександрівна</i> КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	124
<i>Чабан Еліна Володимирівна</i> ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	125
<i>Швець Юлія Олександрівна</i> СТАТТЯ З КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	126
<i>Шешеня Аліна Русланівна</i> КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ТА ЇЇ МІСЦЕ У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ	127
<i>Carolina Capățina</i> GUARANTEES OF INDEPENDENCE OF ECHR.....	129

Третя панель
ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ЕВОЛЮЦІЇ

<i>Абрамова Олександра Юріївна</i> ДОКТРИНА ДРУЖНЬОГО СТАВЛЕННЯ ДО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У ПРАКТИЦІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	131
<i>Берченко Григорій Валерійович</i> КОНФОРМНЕ (УЗГОДЖЕНЕ З КОНСТИТУЦІЄЮ) ТЛУМАЧЕННЯ ЗАКОНІВ КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ.....	132
<i>Білогубова Валерія Василівна</i> ДОКТРИНА INHERENT POWERS: ЧИ СПРАВДІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВИЗНАЧАЮТЬСЯ ЛИШЕ ТЕКСТОМ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ?.....	134
<i>Біньковський Іван Павлович</i> ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД.....	135
<i>Гайворонський Данило Андрійович</i> СУВЕРЕНІТЕТ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВИ.....	136
<i>Гоянюк Єлизавета Володимирівна</i> ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ДОКТРИНИ ДРУЖНЬОГО СТАВЛЕННЯ ДО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	137
<i>Даниленко Богдан Вікторович</i> РЕФОРМА СУДОВОЇ ВЛАДИ В АСПЕКТІ ПРАВ ЛЮДИНИ	138
<i>Зіверт Марія Ігорівна</i> КОНСТИТУЦІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ: LESSONS LEARNED.....	140
<i>Ірметова Анна Юріївна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ КАРАНТИННОГО ПЕРІОДУ: ДОДЕРЖАННЯ БЕЗПЕКИ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ НОРМ	141
<i>Кампо Володимир Михайлович</i> НОВА ДОКТРИНА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ.....	142
<i>Капітула Олександра Володимирівна</i> ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПЕРВИННИХ ВИБОРІВ (PRIMARIES).....	145
<i>Карачевцева Катерина Дмитрівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НАРОДНОЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ В УКРАЇНІ.....	146
<i>Кичун Віктор Іванович</i> ВІД ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ДО ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ.....	147
<i>Ковальчук Анна Павлівна</i> ПРИЗНАЧЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ: ІНСТИТУТ НАРОДНОЇ ІНІЦІАТИВИ	150
<i>Ковтонюк Поліна Василівна</i> УКРАЇНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ.....	151
<i>Колісник Віктор Павлович</i> ПЕРЕГЛЯД ЮРИДИЧНИХ ПОЗИЦІЙ КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ ТА КОНСТИТУЦІЙНА ДОКТРИНА	153
<i>Колода Катерина Володимирівна</i> ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ.....	154

Кочеванова Жанна Ігорівна КОНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	155
Кошлець Николае СУВЕРЕНИТЕТ — ОСНОВА ГОСУДАРСТВЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА	156
Кулинич Костянтин Олексійович АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ.....	157
Кутько Виктория Васильевна РЕЛИГИОЗНО-ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ В СОВРЕМЕННЫХ КОНСТИТУЦИОННЫХ АКТАХ.....	159
Марковець Олег Русланович КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА 2004 р.: ІСТОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	160
Мельник Дар'я Сергіївна КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ЛОБІЮВАННЯ.....	161
Михайлова Ірина Сергіївна ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ	162
Муртіщева Аліна Олександрівна ПОНЯТТЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ.....	164
Мухін Данило Олександрович КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА СТРАЙК: ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ	165
Панченко Єлизавета Олександрівна ЗАСТОСУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ ПРИНЦИПУ ДРУЖНЬОГО СТАВЛЕННЯ ДО НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У КОНТЕКСТІ ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА НАДІЮ	166
Панченко Карина Дмитрівна КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА ТА ДОСТУП ДО СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДДЯ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ	167
Рафальська Аліна Миколаївна ГОЛОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ.....	168
Романюк Павло Віталійович, Мохончук Богдан Сергійович ДО ПИТАННЯ: ЯК ВСТАНОВИТИ РЕЗУЛЬТАТ ВИБОРІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВИБОРЧІ ПРАВА?.....	170
Романяк Тетяна Валеріївна ЗАСТОСУВАННЯ СМЕРТНОЇ КАРИ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ	172
Русецький Олександр Антонович ІНСТИТУТ ОПОЗИЦІЇ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЧИННИК ПОБУДОВИ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	173
Свистунова Кристина Олександрівна ГЕНДЕРНІ КВОТИ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ	174
Сточна Алевтина Сергіївна ДОКТРИНА «ДРУЖНЬОГО СТАВЛЕННЯ ДО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА»: СТАНОВЛЕННЯ І РОЛЬ В РЕФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	175
Ткаченко Євгеній Володимирович ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ.....	177

<i>Тюпа Марина Олександрівна</i> КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ІНІЦІАТИВИ З ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ОПИТУВАННЯ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ.....	178
<i>Халілова Сєвіля Акімівна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	179
<i>Чиркін Антон Сергійович</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	181
<i>Шумило Захар Олександрович</i> НАРОДНА ЗАКОНОДАВЧА ІНІЦІАТИВА ЯК ФОРМА ПРЯМОГО НАРОДОВЛАДДЯ	182

захист від диктатури більшості є істотним критерієм переходу до ліберально-демократичного режиму і відрізняє його від інших різновидів демократії.

Також демократичний уряд повинен захищати громадян від деспотичної політичної влади, щоб сама ліберальна держава була посередником чи арбітром, а індивіди в громадянському суспільстві задовольняли свої власні інтереси відповідно до законів економічної конкуренції та вільного обміну. Звичайно, вільне головування не менш необхідне, ніж вільний ринок. Так, беручи до уваги історичний досвід, можна прийти до висновку, що лібералізм в Україні підпорядкований соціальним і національним ідеям. І хоча основні ідея та принципи ліберальної демократії здаються найкращим вектором розвитку державності у майбутньому, слід визнати, що наразі українці відносяться із недовірою до політичних процесів та до лібералізму як соціально-правового явища.

На думку Дубовик Н. А. та Кирилюка Н. А., Україна є демократичною державою, але утримання такої форми стикається з низкою складнощів. Дослідники виділяють, зокрема, такі проблеми: аморфність членів суспільства до усвідомленої громадянської діяльності внаслідок тривалої апатії до суспільно-політичних процесів і відсутності необхідних базових знань, що надають можливість свідомо брати участь у тих чи інших політичних діях; майже відсутнє почуття особистої відповідальності й ініціативи; відсутність ідеалів та цінностей; націоналізм використовується як своєрідний засіб маніпулювання масами; схильність громадян суспільства до державного патерналізму, світоглядний вакуум майже унеможливує ставлення принципів лібералізму, ліберальної демократії зокрема.

Отже, можна вивести тезу про те, що проблема ліберальної демократії для України полягає у формуванні такої соціальної та політичної системи, яка забезпечувала б керованість суспільством при участі народу, надавала б можливість заміни влади без насильства, гарантувала б дотримання і захист прав та свобод людини. Іншим фактором постає закріплені пострадянські постулати щодо недовіри до влади, політики та будь-яких змін. Тому, на сьогоднішній день, в Україні лібералізм поки не став масовою ідеологією. Вимоги свободи особистості та підприємництва, обмеження втручання держави в бізнес,

культуру й особисте життя громадян наразі мало хто розділяє.

Українська держава, здобувши незалежність і прагнучи втілення ліберальної демократії, повинна оптимально визначати зміст, цілі та пріоритети стратегії формування духовної сфери у суспільстві, адже орієнтація лише на націоналістичні ідеї уповільнює процеси лібералізації.

Бзова Лаура Георгіївна
ЧНУ імені Юрія Федьковича,
аспірант, кафедра процесуального права

МЕТОДОЛОГІЯ МОТИВАЦІЇ РІШЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНИХ СУДІВ

У більшості держав світу принцип мотивації судових рішень закріплений у нормах конституції як конституційна гарантія.

Правові аспекти мотивації рішень конституційних судів досліджувалися представниками західної науки конституційного процесу та теорії права, а саме: М. Таруффо, Х. Ф. Перейра, П. Бонавідес, Е. Р. Грау, Ю. Хабермас, К. Монтейро, П. Верду та ін. В Україні питання методології мотивації судових рішень розкрито в окремих думках суддів Конституційного Суду України.

Існує багато перспектив, з яких можна підійти до питання мотивації судових рішень, а також широкі та складні питання, що виникають у зв'язку з цим: Що означає мотивувати рішення? Яким вимогам повинен відповідати документ, що виражає судові рішення, щоб його можна було визнати обґрунтованим? Яка мета мотивації? Що вимагає закон від суддів з точки зору мотивації? Деякі з питань, які можуть бути порушені, сприймають догматичну, реконструктивну перспективу процесуальних норм правової системи або її сектору. Інші мають чітко нормативний профіль: їх відповіді призначені для керівництва поведінкою суддів та магістратів під час висловлення та обґрунтування своїх рішень.

Потім мотивацію рішень конституційних судів критикують за їхню «стандартизацію». Багато читачів зазначають, що суддя, здається, пра-

цює із свого роду «банку рециталів», на якому він спирається на написання своїх рішень. Цей спосіб дій, безсумнівно, має перевагу швидкості, а також дає змогу встановити «прецедентне право». Потім коментатори поставлять перед собою завдання помітити появу тієї чи іншої типової мотивації, а потім тонко проаналізувавши найменші модифікації.

Однак можна розглянути ряд умов, необхідних для ефективної мотивації. У цьому контексті необхідно підходити до пропозиції професора Ф. Ескьяга, який визначає десять елементів, які повинні обумовлювати мотивацію рішень конституційного суду. За його словами, будь-яке рішення конституційного правосуддя повинно бути публічним і зрозумілим, щоб гарантувати соціальний контроль над цим рішенням. Ці елементи є наслідком зобов'язання оприлюднювати судові рішення.

В Окремій думці судді Конституційного Суду України І. Д. Сліденка стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України зазначає, що методологія доведення неконституційності обумовила виключно загальний характер аргументів щодо неї.

У Рішенні відсутня будь-яка конкретика щодо неконституційності статті 368-2 Кримінального кодексу України. КСУ обмежився своєрідним та упередженим тлумаченням загальних принципів права, зокрема верховенства права та презумпції невинуватості. В своїй основі Рішення базується виключно на припущеннях щодо еventуальних загроз застосування оспорюваної статті.

Хибна методологія Рішення проявляється у доведенні *a priori* визначеної причини для неконституційності — порушення презумпції невинуватості. При цьому КСУ проігнорував в принципі дві фундаментальні домінанти, які визначають природу цієї норми, — принцип добросовісності публічної особи та доктрину презумпції винуватості публічної особи. Крім того, КСУ не прийняв до уваги фундаментальні підходи, які визначають відношення в сучасних державах до принципу презумпції невинуватості. А сучасне його розуміння визначається ціннісним дискурсом, в основі якого — баланс суспільних та особистих інтересів.

Такий дискурс визначається, зокрема, у доповіді «The Green Paper on the presumption of

innocence» (2006), що розглядає обставини, за яких допускається інверсія тягаря доказування, та Directive (EU) 2016/343 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on the strengthening of certain aspects of the presumption of innocence and of the right to be present at the trial in criminal proceedings, відповідно до якої презумпція невинуватості може бути порушена в разі використання презумпцій фактів. З огляду на це презумпції повинні бути обмежені в розумних межах та повинні бути розумно пропорційні легітимній меті, яка переслідується.

В окремій думці судді Конституційного Суду України І. Д. Сліденка стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень абзацу першого пункту 40 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України звертає увагу на те, що логічна схема мотивації Рішення має такий вигляд: «диспозитивна норма» — «відсутність меж дискреції» — «відсутність передбачуваності застосування» — «юридична визначеність та заборона свавілля» — «невідповідність критерію якості закону» — «унеможливлення настання відповідальності держави за можливі зловживання» — «можливість призведення до порушення конституційного права».

Отже, питання про мотивацію виникає головним чином на етапі конституційної перевірки. Безумовно було помічено, що «ця інституційна практика слабкої мотивації схожа на дуже помітну форму формалізму та майже систематичне звернення до дедуктивного режиму». Спираючись на раціоналізоване тлумачення закону, ця структура дозволяє читачеві легко визначити норму та її конституційне трактування.

Можна було б застосувати інші методи складання рішень іноземними судами, які вставляють у свої рішення прецеденти прецедентного права, більш-менш підкреслені фактичні міркування, доктринальні аргументи чи думки різних суддів. Але для конституційних судів складно перейти від так званої «закритої» правової системи, в якій будь-яке питання повинно вирішуватися стосовно тексту, до більш «відкритої» системи, по суті, заснованої на референтах, відхилених у кожному випадку.